

השיעור השבועי

גליון מספר 398

הרב המקיים: הרח"ג יעקב זכריה שליט"א
ראש ישיבת לב אליהו

כתב ועורך השיעור:
הרב דכיר פריץ שליט"א

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית היחידים ומשודר דרך הליוון והרדיו ובקוויים רבים. מיסודו של מדר רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	ידועלים
21:19	20:23	19:32	חל אביב
21:16	20:21	19:29	חיפה
21:20	20:24	19:33	באר שבע
21:16	20:20	19:29	

קרח | כ"ח סיון תשפ"ג

אמירה לגוי בשבת - ג

הפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 0506-730-831

בכל מחלוקת הפוסקים מותר לומר לגוי. בישול אחר בישול בלח. מחזי כמבשל בפלאטה. לא קיבלנו הוראות הרמ"א כשמדן לא גילה דעתו. חשיבות לימוד הבית יוסף. אין לפסוק מספרי קיצורים. להודות על האמת. לומר לגוי שיחמם תבשיל כמאכל בן דרוסאי. עירוי על ביצה שכבר עירו עליה מערב שבת. ניקוי בגד מטל ועפר ואבק. הכנת סלט לאלתר, והדין בדיעבד

תקציר מהשיעור הקודם

א. בסוף השיעור הקודם אמרנו קושיא, ולא אמרנו יישוב, ואחזור בקיצור. הבאנו מה שכתב החיד"א (שיורי ברכה ס"י ש"ח סק"א) בשם מהר"ש שער אריה ומהרי"ל ואלי, שבכל דבר שהפוסקים חולקים ביניהם, מותר לומר לגוי שיעשה, כיון שאמירה לגוי דרבנן ספק דרבנן לקולא. ולכן מותר לומר לגוי שיניח את המרק על הפלאטה², כי יש מחלוקת האם יש בישול אחר בישול בלח, הרמב"ם (פ"ט מהלכות שבת ה"ג) כתב, המבשל על האור דבר שהיה מבושל כל צרכו מערב שבת פטור. וממה שלא חילק בין יבש ללח, משמע שלדעתו אין בישול אחר בישול לא ביבש ולא בלח, וכך הבינו בדעתו מרן הבית יוסף וגדולי האחרונים. וכן דעת הרמב"ן הרשב"א הריטב"א והר"ן (שבת מ:), שאין בישול אחר בישול בלח. ולעומתם לדעת רש"י (שבת לד:), תוספות (ישנים שבת לו:), הרא"ש (פ"ג דשבת סימן ז'), רבינו יונה (באגרת התשובה, מבואר הנימוק"י ב"ב י.) יש בישול אחר בישול בלח. מרן השלחן ערוך (סימן שיח סעיף ד, וז') פסק להחמיר כדעתם, ובשיעור הקודם הסברנו שאם הפעמים מרן כתב "רוטב" (שבת ע"ה) ולפעמים "מרק" (סעיף ד, וז'), וההבדל הוא שאם התבשיל נקרא "חמין" או "דגים" ויש בו מעט "רוטב", זה נחשב תבשיל יבש, ומותר לקחת אותו מהמקור ולהניח על הפלאטה, אבל אם נקרא "מרק" זה נחשב תבשיל לח ואסור. והטעם שכמן החמיר, כי ראה שני עמודי הוראה חולקים, הרא"ש החמיר והרמב"ם היקל, והרי"ף לא גילה דעתו, ספק דאורייתא לחומרא. וכפי שביארנו בשיעור הקודם (ראה גליון "השיעור השבועי" מס' 397 אות יח) למה זה נחשב נידון דאורייתא. וכל זה מדובר בבישול אחר בישול בלח על ידי ישראל, אבל על ידי גוי

מרן יודה שמוותר, שאף שפסק להחמיר מדין ספק דאורייתא, אבל דעת הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן המקילים היא לא כמי שאינה, ובאמירה לגוי שהיא מדרבנן יש לסמוך על דעתם מדין ספק דרבנן לקולא.

קושיא מדברי הרמ"א

ב. סיפרתי שכאשר היינו במקסיקו בשנת תשנ"ד, הוציאו עלינו פתק - קוראים לזה 'פשווקויל'... איך כתב בילקוט יוסף (סימן שיח, עמ' רז) שמוותר לומר לגוי לקחת מרק צונן שמבושל מאתמול, ולחמם אותו על הפלאטה, הלא זה נגד הרמ"א (סימן רנ"ג סעיף ה) שכתב: כל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו - מדובר בדנין שהיה והטמנה - אסור לומר לאינו יהודי לעשות. לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדירה אם נצטנן, ואם עשה כן, אסור לאכלו אפילו צונן. ע"כ. ולא מדובר בתבשיל שאינו מבושל, אלא מדובר בתבשיל מבושל כל צרכו, כפי הלשון "להחם" הקדירה, ואם הוא תבשיל יבש כמו שניצל ואורז, הרי גם לישראל עצמו מותר לחמם אותו, כי אין בישול אחר בישול ביבש, אלא מדובר בתבשיל לח, ועל זה כתב הרמ"א שאסור לומר לגוי להחם הקדירה. ואיך בילקוט יוסף כתב שמוותר, נגד דברי הרמ"א?!

אם קיבלנו הוראות הרמ"א

ג. אמרתי לכם שיכולתי לומר להם, מה אתם רוצים, נכון שכך כתב הרמ"א, אבל ידוע שכאשר הרמ"א כתב איזו הלכה, ומרן לא גילה דעתו לא בבית יוסף ולא בשלחן ערוך, דעת הרבה אחרונים שלא קיבלנו הוראות הרמ"א, ואמנם יש

לחנן רחוב על שמו של מרן, אני לא יכול ללכת לכל המקומות הרחוקים, אבל מידי פעם הייתי בכמה מקומות.

אני לא יודע אם יש רב גדול בדורות האחרונים שלומדים בתורה שלו אחרי פטירתו כמו שלומדים בתורה של מרן. לפני כשלושים שנה היו כמה רבנים מב"ב שיצאו נגדו, והיה לי צער מזה, ומרן אמר לי, תדע שלאחר מאה ועשרים שלי הכל ישתנה. והיום אנחנו רואים את זה, אחר פטירתו התורה שלו מתרחבת יותר ויותר ומגיעה לכל מקום, בארץ ובחו"ל. היו הרבה גדולים, אבל אני לא מכיר עוד גדול שכן לומדים בתורתו. אנחנו לא צריכים את החוק הזה, גם בלי זה זוכרים את מרן יום יום שעה שעה, אבל עשו את החוק בשביל הציבור הכללי, שעל ידי שיראו מה מרן עשה למען תורת ישראל ולמען עם ישראל, שהקים את כל התלמודי תורה וכו', יתקרבו ויחזרו בתשובה. נברך אותם שיעשו עוד חוקים טובים, לא 'חוקים בל ידעום', צריך לעמוד על המשמר, הם שלוחי דרבנן - שליחים של חכמים, שיעשו רק מה שיגידו החכמים, ויזכו להגדיל תורה ולהאדירה.

אבל בדבר שיש בו חשש מיחוי כמבשל, זה אסור ליהודי לכולי עלמא, ואסור לומר לגוי שיעשה. בזמנם דיברו על הנחת הקדירה כנגד האש במקום שהיד סולדת בו, וכתב הרשב"א (שבת מ"ז) שמוותר לחמם שם ואין לחוש למחוי כמבשל, כי אין דרך לבשל כן ברוב פעמים. ולפי זה גם בפלאטה, וכן בפח או אובסט - זה בעייתי מבחינה בריאותית - שעל גבי הגז, אין בזה מיחוי כמבשל, כי אין דרך לבשל כך ברוב פעמים, אלא מבשלים על הגז ואופים בתנור, ואולי לפעמים בשמחות וכדומה מבשלים על הפלאטה, אבל על הרוב לא מבשלים על פלאטה, ולכן אין חשש מחזי כמבשל בכאה גוונא. חששו למיחוי כמבשל ולא למיחוי כמחמם. וכן משמע מדברי המהר"ל (הלכות שבת אות טז) לגבי הנחת קדרה על גבי המעיזיבה של תנור בית החורף. והביאו המשנה ברורה (סי' רנ"ג ס"ק פ"א, ק).
² אבל בדבר שיש בו חשש מיחוי כמבשל, זה אסור ליהודי לכולי עלמא, ואסור לומר לגוי שיעשה.

1 **מדברי הרב יעקב זכריה שליט"א:** אנחנו רוצים להודות למרן שליט"א על הזכות שנתן לנו לדבר כאן, הרב מחוק את התורה, כולם שומעים ממנו תורה מנופה, סולת נקיה, הלכה מבוררת. ונוכה ללמוד תורה ביישוב הדעת. ויזכה מרן הרב להאריך ימים על ממלכתו בשמחה ובטוב לבב, וימשיך להנהיגנו עד ביאת משיח צדקנו. אמן.
דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון רבי יעקב זכריה ראש ישיבת לב אליהו, ב"ה כבר שנים רבות הוא מעמיד תלמידים, אני מכיר את הרב זכריה במשך עשרות שנים, הוא יושב על התורה ועל העבודה, שקוע בלימוד, ויש לו ישיבה טובה עם צוות טוב, אחד הרבנים בשיבה שלו הוא הג"ר אברהם דניאל, חסיד גדול של מרן זצ"ל, למד עשר שנים ב"חזון עובדיה", והוא מנחיל את הדרך של מרן לתלמידים הצעירים, ללמוד את הסוגיא בהנהגה ובעיון, ולא לקפוץ ישר להלכה, לא לומדים ישר משנה ברורה וכף החיים, אלא לומדים החל מהגמרא, ראשונים ואחרונים, עם כל הדיוקים, קושיות ותירושים. תראו את דרכו של מרן זצ"ל בשו"ת יביע אומר, כל סוגיא הקיף אותה מריש ועד גמירא. ובישיבה של כבוד הרב הולכים בדרך של מרן. אני מברך את ראש הישיבה שעוד ירחיב גבולו בתלמידים, ועוד יעשה כהנהגה וכהנהגה, יגדיל תורה ויאדיר.

השבוע עשו חוק להנצחת מורשת מרן, אתם יודעים שהחוק הזה לא בשבילנו, גם בלי החוק הזה אין יום שלא לומדים בתורה של הרב, גם אברכים ספרדים וגם אשכנזים, ב"ה הרבה ליטאים חזרו בתשובה ולומדים את הספרים של מרן, יביע אומר, הליכות עולם, ילקוט יוסף, ואפילו ענף עץ אבות. החוק הזה נועד לבתי ספר ממלכתיים, שמסכנים אפילו פסוק "שמע ישראל" הם לא יודעים, להם היה צריך לעשות חוק שידעו "שמע ישראל" וידעו מהי מורשת מרן, מה מרן עשה למען הציבור הכללי. מרן דאג לכולם, גם לספרדים וגם לאשכנזים, ותמן בהרבה מוסדות אשכנזים, ישיבת פוניבז' קיבלה הרבה משי"ס, ועוד ישיבות קיבלו כספים רבים בזכותו מרן זצ"ל. ב"ה הזמינו אותי מהרבה ערים בארץ שאבוא

ילקוט יוסף זה לא ספרי קיצורים

1. אין ללמוד שלחן ערוך לבד, וכתב המהרש"א (סוטה כב.) שאותם מורי ההלכה מתוך ספרי הקיצורים הם בכלל מחריבי עולם, צריך שילמדו את הבית יוסף, ראשונים אחרונים, וכן ילמדו מספרים שהקיפו הכל, כמו שמרן זצ"ל עשה לנו בספרים שלו, זה לא נקרא ספרי קיצורים, וכן הספרים שיש הלכות למעלה ומקורות למטה, כמו ילקוט יוסף וחזון עובדיה, וכי זה בכלל ספרי קיצורים שאין ללמוד מהם?! היה אחד שאמר כאן לפני תשע שנים, שאלו ספרי קיצורים, אבל לפי זה שלא יפסקו גם מספר בן איש חי. אולם אלו ספרים של גדולי הדור שהביאו מקורות, וזה לא ספרי קיצורים. בילקוט יוסף יש לפעמים קטעים למטה של הסתעפות, ויש למטה הלכות שלא כתובות למעלה, כי רוצים שיענינו גם למטה, אם הכל יהיה כתוב למעלה מי יסתכל למטה?!... ואולי גם הבית יוסף עשה כך שלא הביא הכל בשלחן ערוך כי רצה שילמדו בית יוסף.⁴

משגיה עם מעיל ארוך

2. לפני כעשרים שנה הייתי באיזה כנס משגיחי כשרות באילת,⁵ היו שם כשמונים משגיחי כשרות, ונתתי שיעור בהלכות כשרות. לפני שדיברתי היה אחד עם מעיל ארוך - בלי כפתורים... - שדיבר בביטחון - זה הבעיה של הדור שלנו, שיש כאלה רבנים שמשרים ביטחון וטועים על ימין ועל שמאל, ואף אחד לא חושב שהם טועים - אמר: רבותי, כשבאים אצלי ספרדים למלון, אם העובדים עברו על בישול בשבת כגון שהוסיפו מים למיחם, אני אומר להם שאסור ליהנות מזה, אבל אם הדליקו את התאורה או המזגן, אני נותן להם שישתמשו. אבל לאשכנזים שבאים אני אוסר עליהם ליהנות מכל המלאכות כולם. והסביר את עצמו, שהרי בשלחן ערוך (סימן שיח סעיף א) כתב המבשל בשבת אסור לו ליהנות ממעשה שבת, ורק הרמ"א הוסיף שהוא הדין לשאר מלאכות. לכן על האשכנזים אני מחמיר ועל הספרדים אני מיקל. כך אמר וישב. אמרתי לו: תגיד, למדת בית יוסף על סימן שיח? תראה שם שמרן כתב דיבור הרביעי, שלא דוקא במבשל, אלא הוא הדין לכל המלאכות, ומה שכתב בשלחן ערוך "המבשל" לרבותא לרבי מאיר. על החכם הזה כתב המהרש"א שהמורים הלכות מספרי קיצורים הם בכלל מחריבי עולם, איך עושה דיוקים מהשלחן ערוך, שילמד לפני כן בית יוסף ויראה שכל הדיוק שלו נפל פיתא בבירא!⁶

עשו פרומת

3. גם בנידון שלנו, דברי הרמ"א מקורם בבית יוסף בשם הרשב"א, ולכן צילמו את הילקוט יוסף, צילמו את דברי הרמ"א, עשו חץ ביניהם, ובאו לומר: הנה, זה נגד בית יוסף, מה תענה על זה?!... בשיעור הקודם אמרתי לכם שכשבאו לקבל אותי בשדה התעופה, ביקשתי שיביאו לי בית יוסף למלון, ואמרתי להם שמחר בשעה 12:00 אמסור שיעור בכתר תורה - זה המקום המרכזי של בני התורה במקסיקו -

אומרים שקיבלנו הוראות הרמ"א כשאין לנו מרן, כך סוברים חלק מרבני מרוקו, אבל יש אומרים שקיבלנו רק הוראות מרן, ועם כל גדלותו של הרמ"א שהיה גדול הדור, והאשכנזים יוצאים ביד רמ"א, אין צריך לשבח אותו, אבל אנחנו לא קיבלנו הוראות הרמ"א, ודעתו כדעת אחד מהפוסקים הראשונים, וכן דעת הרב משפטיים ישרים (ח"א סימן תכד), וכן דעת הגאון רבי יוסף ידיד בשו"ת ימי יוסף (ח"א אה"ע סי' א, ד"כ ע"ד הולאה), ועוד.

אין כאן שום זלזול

4. לפני קרוב לארבעים שנה הגאון הרב שך קרא לאחד מראשי הנציגים שלנו, ואמר לו בכעס: אני יותר לא רוצה לשמוע מכם. ודיבר חזק מאוד נגד מרן זצ"ל שלדעתו פגע ברמ"א, אתה יודע מי זה הרמ"א, רבם של ישראל, כל בית ישראל נשען עליו! במה פגע בו? אמרו לו שכתב בספריו שהרמ"א הוא כאחד הפוסקים, ואיך כתב כך על הרמ"א?! הוא לא ידע לענות, הוא שלוחא דרבנן ולא בעצמו רבנן... מיד הגיע אצלי לכולל חזון עובדיה, ושאל האם זה נכון שכך הרב כתב? אמרתי לו: כן, זה נכון, מה אתה נבהל?!... הוצאתי לו שו"ת יחיה דעת חלק ה', ושם (בכללי ההוראה שבסוף הספר, ובמהדורה"ח בריש ח"א, אות 1) הרב דן מה עושים במקום שמרן לא גילה דעתו, לא בבית יוסף ולא בשלחן ערוך, והרמ"א כתב הלכה, האם אנחנו מחויבים להוראות הרמ"א או לא? והביא מחלוקת בין רבני המערב וטוניסיה, ומסקנתו שהוראות הרמ"א כאחד מן הפוסקים. והסברתי לו, וכי התכוין לזלזל ח"ו? התכוין לומר שהרמ"א כמו רש"י בעל המאמר והרמב"ן ועוד הרבה ראשונים, שלא קיבלנו הוראותיהם, למרות שהם ראשונים כמלאכים, קיבלנו רק הוראות הרמב"ם ואחריו מרן השלחן ערוך. אין כאן שום זלזול! אותו אחד הבין שמחרתי ריב היו רגילים לומר לרב שך דברים לא נכונים על מרן, ואמר: תן לי את הספר, ואני אסע מהר לבני ברק תוך חצי שעה להראות לו. ואכן הגיע לרב שך ואמר לו: למה הרב כועס, תראה מה שמרן זצ"ל כתב, וכי יש כאן פגיעה ברמ"א?! הוא הסתכל ונחה דעתו. אמרתי לאותו אחד, אל תשכח להחזיר לי את הספר, זה חלק ה' מתוך סט, אבל עד עכשיו לא החזיר לי...⁷

המקור בבית יוסף

5. אם הייתי מתרץ להם במקסיקו שאנחנו לא פוסקים כדברי הרמ"א, זה לא היה נכון, שהרי כל דבר שמרן כן הביא בבית יוסף, אף אם לא כתב בשלחן ערוך, כך ההלכה. וכאן מקור דברי הרמ"א הם בבית יוסף (סי' רג) שהביא באורך את תשובת הרשב"א (שו"ת החדשות סי' יח) שכתב, שמי שבישל תבשילו מערב שבת כל צרכו, ולמחר בשבת אמר לגוי להדליק האש ולחמם תבשילו, אסור ליהנות מהתבשיל, ואפילו אחר שצטנן אסור באותה שבת משום קנס. ואף שמרן לא העתיק הלכה זו בשלחן ערוך,⁸ סמך על המעיין בבית יוסף, שהרי לא נתכוין שילמדו שלחן ערוך לבד, אלא סידר את השלחן ערוך כדי שיוכלו בתוך חודש ימים לחזור על ההלכות שבבית יוסף, וכמו שכתב בהקדמתו לשלחן ערוך.

כאשר לומדים מסכת סנהדרין, בבא מציעא, פרק חזקת הבתים, מישהו ראה בית יוסף על זה? איהו יופי! בסוגיא של ההיא ארבא בפרק חזקת הבתים, תראו בית יוסף על הסוגיא, מקשה קושיא ומתיר שני תירוצים, והם תלויים בחקירה שחקר שם רבי שמואל רוזובסקי, מי שילמד בית יוסף ביעין וראה שמקופל שם כל הלמודות שבישיבות. לכן אחר שלמד את הסוגיא, יראה בצד בעין משפט את הציונים, ויפתח את הבית יוסף וילמד. ואחר כך יסכם בפנקס - לא בדפים שיאבדו - ויכתוב: בסוגיא הזו יש מחלוקת, ויש סתירה מובא מציעא כל דאלים גבר, ויש תירוץ כך וכך. ויכתוב מה נפסק בשלחן ערוך. זה מה שצדק החזון איש, שצריכים ללמוד בצורה הזו, ואפילו בחורים צעירים.

אני לא אומר שבחור לא ילמד גמרא בסדרים ויך ללמוד בית יוסף, ודאי שלא, בחור שלא יודע צורתא דשמעתתא - ובפרט בישיבה קטנה - איך יכול ללמוד בית יוסף, וכי הוא מבין משהו? אולי סתם גורס בעלמא, וכי זה זוהר שמקיים מצוה על ידי שגורס? בתורה שבעל פה מי שגורס ולא מבין לא מקיים מצוה. אלא אני מדבר על בחור מבוגר שכבר בר הכי, ובסדר רביעי, במקום שילך לחדר וישמע שירים, ישב ילמד בית יוסף.

6. אסור לנסוע סתם לאילת כי היא נחשבת חוץ לארץ, שלא ישמעו אותי הערבים, אחר כך יקחו אותה... אבל אני לא מדבר מצד גבולות המדינה, אלא מצד קדושת ארץ ישראל, שאילת נחשבת חו"ל, ומכל מקום עושים בה יום טוב אחד ולא שני ימים טובים של גליות, ושלא כדעת חכם בן ציון (ח"פ פרק במיתא) במחילה מכבודו, מה שהצריך לנהוג שני ימים טובים באילת, זו טעות, כי זה תלוי בקרבה לארץ, האם מגיעים לשם שלוחי בית הדין או לא, ולא תלוי בקדושת הארץ. וכמו בעזה שהיו עושים יום טוב אחד מחמת שהיא קרובה, שהרי היתה שם קהילה יהודית, וחכם נסים אוחנה שהיה הרב הראשי לחיפה, היה לפני כן הרב הראשי לעזה. אבל אחר המלחמה יצאו משם. ועל כל פנים יש לאילת דין חוץ לארץ, וכידוע שאין לנסוע לחו"ל סתם, כמה הרב ואזנר שבטעו או שבועיים, לקיים 'וינפש'... אבל כאן בארץ הם לא יכולים לנפוש, וכי ילכו לגני ירושע? כולם מכירים אותם שם... אבל מרן זצ"ל ביחוד דעת (ח"ה סי' ט) לא התיר לצאת לחו"ל למטרת בישול הלוי (ח"ה סימן קנ"ג) נדחק להתיר לרבנים אדמו"רים לצאת לחו"ל, לשווייץ וכדומה, למשך שבוע או שבועיים, לקיים 'וינפש'... אבל לא יצאו לארץ אלא ללמוד תורה ולישא אשה (ע"ז ג) ולפרנסה טיול, כי אין יוצאים מארץ ישראל לחוץ לארץ אלא ללמוד תורה ולישא אשה (ע"ז ג) ולפרנסה (רמב"ם פ"ה ממלכים ה"ט, מהר"ם שולמי סנהדרין ס"א). וביחוד דעת שם (ה"ב ע"ד ה"ד) דן האם יש מצוה להשתטח על קברי צדיקים, והאם מותר לצאת לחו"ל למטרה זו. ועל כל פנים אסור לצאת לטייל באילת כי היא נחשבת חו"ל, וגם לגלל שיש שם פריצות נוראה, וכבר עדיף לצאת לשווייץ או קפריסין... אבל לצאת לשם ללמוד תורה ולזכות את הרבים מותר.

7. וכבר כתב בשו"ת יוסף אומץ (סימן כט ד"ה וזאת) למרן החיד"א, שלש סיבות למה יש מקומות שמרן כתב הלכה בבית יוסף והשמיט אותה מהשלחן ערוך, או מפני שזו הלכה שאינה מצויה, או מפני שזו הלכה פשוטה בעיניו שלא צריכים אפילו לכתוב אותה, או שהוא כלול ונלמד מעיקר הדין שכבר נכתב בשלחן ערוך (הובא בעין צדקה ח"א ע"ג המקוד).

8. מי לנו גדול מהחזון איש, שסיפר על עצמו לרב אונטר שבשט הלוי ח"ב (סימן טז), שכאשר היה צעיר לימים כבן שבע עשרה או שמונה עשרה, היה יושב בישיבה. בסדר א', סדר ב', סדר ג', לומדים גמרא, כי בחור צעיר צריך לדעת צורתא דשמעתתא, איך ללמוד תוספות, שיבח את עצמו על ידי שילמד מהרש"א, אם הבין את מהרש"א ידע שהבין את התוספות נכון. ורק בסדר ד' אחי עשר וחצי, וכי ישב בחדר לשמוע ביעין נמרץ ובדקדוק. כך היינו רואים אצל מרן זצ"ל, הפסקה של עשר דקות או רבע שעה, ובשעה רבע לאחת עשרה יכנס לבית המדרש וילמד עם חברותא בית יוסף עד השעה שתים עשרה וחצי, מי ישן לפני כן, וכי אננו תרגולים?!... אמר החזון איש, הייתי לומד בית יוסף על הסדר, הלכות תפלה, ברכות, והיו חברי בישיבה מצחקים עלי, מה יצא מהבטלן הזה, מלמד דקדק... ולבסוף תראה מה יצא ממני ומה יצא מהם, הם משככימים לפתח: ילמדנו רבינו מה הדין בזה ומה הדין בזה, וכל זה לא בא לי אלא מלימוד הבית יוסף.

9. **בספר** הספדו של חכם (עמוד 185) כתוב בשם החזון איש, שאם הבית יוסף היה חי בדורנו, היו צוחקים עליו שהוא מלקט, מביא את הרשב"א, הרמב"ם, האגור, העיטור... אבל תדעו - אמר החזון איש - שהבית יוסף כתב את ספריו בעיניו נמרץ ובדקדוק. כך היינו רואים אצל מרן זצ"ל, בשנת תשל"ג, תשל"ד, כשהיה מגיע אצלנו לכולל לחזון עובדיה, היינו יושבים כארבעים אברכים יחד, ומרן היה נותן בכל פעם למישהו אחר לקרוא את הבית יוסף, וראינו איך שהרב למד את הבית יוסף לאט לאט. פעם למדנו בית יוסף סי' סט, שכתב: כדמוכח בפרק כיצד צולין, והרב שאל את האברכים: איך מוכח? איך אחד לא ידע להשיב, קראנו והמשיכו הלאה. והרב נתן לנו על הראש, למה לא פתחתם לראות איך מוכח?! הבית יוסף כתב את חיבורו בעיניו נמרץ.

10. כל ספר שהיה יוצא לאור, של מרן זצ"ל על מה ששלחו, מרן היה שולח אותי לתת למה רבנים מבני ברק, אבל לא לכולם, פעם אמר לי על הרב מפורסם: אל תתן לו, הוא לא פותח ספרים בהלכה, חבל על הספר... אבל לרב ואזנר היה שולח תמיד. באחת הפעמים שהייתי אצל, אמרתי לו: יישר כוח לכבודו על מה שכתב בשם החזון איש, זה מחזק מאד את הקו של מרן האבא ללמוד בית יוסף בעיניו. חי"ך הרב ואזנר ואמר, תדע שהחזון איש אמר לי דברים קשים הרבה יותר, ואמר לי מה אמר החזון איש, אבל ביקש ממני לא לספר, ולכן אני לא מספר, אבל דיבר בצורה חריפה מאד לחזק את הקו ללמוד סוגיות אילבא דהלכתא.

על הנושא הזה. מיד טלפנו אחד לשני והודיענו שיש שיעור בנושא של הפשקווילים, הרי הם התפרסמו חזק, וזה הביא לי הרבה קהל מסוקרנים...

סתירה בבית יוסף

ט. למחרת נתתי שיעור ואמרתי: רבותי, אם כהבנת המקשים שלדעת הבית יוסף אסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנו, אם כך תהיה סתירה בדברי הבית יוסף, שהרי בסימן שיד לגבי שבירת פותחת החבית, חבית שיש בה מנעול כדי שלא כל אחד יפתח אותה ויהיה יין נסך, ובשבת אבד המפתח, ורוצים לשבור את המנעול ולקחת יין, כתב הבית יוסף, שמה שכתב האגור (סימן תסג) שממיו לא ראה מי שהורה לשבר הפותחת לצורך השבת, זהו דוקא על ידי ישראל, אבל על ידי גוי אין להחמיר כל כך, "כיון דאיכא מאן דשרי אפילו על ידי ישראל". וכן פסק בשלחן ערוך (שם סעיף ז) [א.ה. ועיין חזון עובדיה שבת ה' (עמ' רצד) שבמקום שאין גוי יש להקל בזה אפי' ע"י ישראל. ע"ש]. והטעם משום שאמירה לגוי שבות, וכשיש מחלוקת ספק דרבנן לקולא. ואם כן, למה כאן מרן העתיק את דברי הרשב"א שאסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנו, והלא הרמב"ם וסיעתו מתירים בישול אחר בישול בלח אפילו על ידי ישראל, ומדוע בזה לא נאמר ספק דרבנן לקולא? לכאורה זו סתירה בבית יוסף [א.ה. וכן תהיה סתירה ברשב"א גופיה, דמחד כ' שאסור לומר לגוי להחם הקדרה אם נצטנו, ומאידך שאין בא"ב בלח. ועי' מג"א (סי' רנג ס"ק לז)]. עמדו כולם וקדדו.

היישוב לפשקוויל

י. אמרתי להם: רבותי, צריך לפתוח את הדברים במקורם, הבית יוסף העתיק את לשון הרשב"א מילה במילה, ואילו הרמ"א מחק שתי מילים. הרשב"א כתב: מי שבישל תבשילו מערב שבת כל צרכו ולמחר בשבת אמר לגוי "להדליק אש" ולחמם תבשילו נראה לי שאסור וכו'. ע"כ. כלומר שדוקא לגבי הדלקת האש שהיא איסור לכל הדעות, שנאמר (שמות לה, ג) "לא תבערו אש בכל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת", בזה ודאי שאסור לומר לגוי, מה שאין כן כשמחמם על הפלאטה דבר לח שכבר בושל, שלדעת הרמב"ם וסיעתו מותר אף על ידי ישראל, מותר לנו לומר לגוי.

החידוש של הרשב"א

יא. קם אחד ושאל בכעס, אם מדובר על הדלקת האש מה החידוש של הרשב"א שאסור לומר לגוי?! אמרתי לו: רגע, זו לא קושיא עלי, זו קושיא על הרשב"א... ומקושיא לא מתים, כנראה החידוש נמצא בהמשך דברי הרשב"א, שאסור לאכול את התבשיל אפילו כשיצטנו. שהרי מצד הסברא היה מקום לומר שאסור לאכול את התבשיל רק בעודו חם, כי בזה הוא נהנה מהאיסור, אבל לאחר שנצטנו לא אהרבו מעשיו, ואף על פי כן קנסו אותו שגם לאחר שנצטנו התבשיל, לא יאכל ממנו עד הערב. ומה שהרמ"א מחק תיבות "להדליק אש", מפני שהרמ"א דיבר שם על דיני שהייה והטמנה בשבת באופן האסור לכל הדעות, וזה אסור גם בלי להדליק האש. יאמר לזכותם שהם שמעו את דברי וקבלו, קבל האמת ממי שאמרו (רמב"ם בהקדמה לאבות)⁶. ולכן המסקנא היא כדברי החיד"א שמוותר לומר לגוי לחמם את המרק על הפלאטה. ויש להדגיש שהחיד"א לא יחיד, אלא כך כתבו גם התפארת ישראל על המשניות (בכללל שבת בסוף דיני אמירה לעכו"ם אות ה), הגאון רבי ישמעאל הכהן - היה לפני כ-250 שנה - בספרו זרע אמת (ר"ס נ), ועוד.

יש להקל בלי הגבלה

יב. אמנם הפרי מגדים (א"י סימן שיד ס"ק יא) הביא בשם מהרש"ל (ש"ש ביצה פ"ד ס"י ט) שיש להקל בזה דוקא במקום הפסד מרובה או שנחפז הרבה, לצורך מצוה, אבל בלא זה אין להקל. וכן כתב המשנה ברורה (סי' שיד ס"ק לז). וכן כתב בספר ערוך השלחן (סי' שיד אות יח), שיש להקל דוקא במקום צורך גדול. וכיוצא בזה כתב האגרות משה (א"ח ח"ב סי' עט). גם בביתאור הלכה (סימן רנג ס"ה סד"ה להחם) הביא מה שכתב החיד"א בשם האחרונים שאפילו דבר שיש בו מרק, יש להקל לחממו על ידי אינו יהודי, וכתב שצריך עיון על לטכמן על זה, ורק אם הוא לצורך שבת ואין

⁶ שאלו אותי למה תקפתי פעם בשיעור את אחד הרבנים שבכל דבר חולק על מרן זצ"ל, אמרתי: תראו, אם היה מקבל ומודה על האמת, בסדר גמור, "מודים דרבנן היינו שבחייהו". תלמידי חכמים רוצים לחבר ספר, ושואלים כיצד נזכה לכיון אליבא דאמת, זוכים לכך על ידי שמודים על האמת. כשהייתי בחור צעיר בישיבה כבן שמונה עשרה, למדתי בישיבה מחוץ לעיר, ולא היו טלפונים כמו היום, אלא היה טלפון ציבורי אחד עם אסימונים, שבכל עשר שניות נופל אסימון... ומרן זצ"ל היה שולח לי גלויות, והייתי שולח לו בחורה. באחד המכתבים כתב לי הנתיח בדבר הלימוד, כי ידע שאני לפעמים אוהב להתווכח כמו כל בחור ואברך... וכתב "מודים דרבנן היינו שבחייהו" (ע"י ז"ל), אתה רוצה ליכות לכיון על האמת? תמיד תודה על האמת. כשאני רואה אחד שלא מודה על האמת, למרות שאני מוכיח באותות ומופתים - מה לעשות שאי אפשר לעשות היום שכתלי בית המדרש ויכיון (ב"מ נט), אהיה אפשי הייתי עושה... ובכל זאת הוא מתעקש, זה מרגיז, 'אורייתא מרתחא ליה' (תענית ד). מה אתה מתעקש, קבל האמת ממי שאמרו! [בפרט שיש חכם אחד שלא ראיתי אפי' פעם אחת שהסכים עם מרן, תמיד חולק. והוא כותב בהקדמה שלו שמי שמיקל כמו מרן תבשיל רוב יבש, יצאו לו בנים שבבניקים, אלו דברים שמכועסים, ואסור לשתוק על זה. עולם ההלכה אינו הפקר].

לו עצה אחרת, אפשר שיש לסמוך על זה. אולם עם כל הכבוד שהיו גדולי עולם, מרן הבית יוסף בסימן שיד, והפוסקים שלנו, לא הגבילו אותנו כלל, ולא כתבו שרק אם אין לו מה לאכול, או במקום מצוה, או במקום הפסד מרובה אפשר לומר לגוי לשבור את מנעול החבית, אלא התירו לגמרי, כי על פי כללי הפסיקה בכל דבר השנוי במחלוקת יש להקל על ידי גוי, שספק דרבנן לקולא. וכך ההלכה.

שבתו להכין חמין

יג. אומר לכם דוגמא נוספת, מי נסע לצימר, וכשעה לפני שבת נזכר שלא הכינו חמין, ומיד אמר לאשתו: בואי נכין חמין יחד. בדרך כלל האשה מכינה חמין והבעל יושב ולומד תורה, אבל הוא בטלן וגם הוא מכין... קילפו תפוחי אדמה ושמו בסיר, ושמו על הגז למשך שעה. החמין הספיק להתבשל קצת, "כמאכל בן דרוסאי" - שווד שבא לשדוד, בא באמצע הלילה כשכולם ישנים, שפך עליהם אבקה וכולם נרדמו חזק... ולפתע ראה סיר על הגז, והוא רעב ורוצה לאכול... אבל האוכל לא מבושל לגמרי אלא קצת - להרמב"ם (פ"ט משבת ה"ה) ולמרן בהלכות שבת (סי' רנד ס"ב) חצי בישול, ולרש"י (שבת כ.) שליש בישול - בכל זאת הוא דורס ואוכל, כי הוא רעב, זה נקרא מאכל בן דרוסאי. ומה הדין לקחת תבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ולהניחו על הפלאטה בשבת, ותוך כמה שעות יגמר בישולו, האם מותר או לא.

בישול אחר בישול כמאכל בן דרוסאי

יד. לדעת רש"י (שם), תבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי, אין בו בישול אחר בישול, כי סוף סוף התבשיל ראוי לאכילה על ידי הדחק. אבל הרמב"ם (שם ה"ג) כתב: המבשל על האור דבר שהיה "מבושל כל צרכו" מערב שבת פטור. ומשמע שאם לקח תבשיל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וגמר את בישולו, חייב משום מבשל. מרן השלחן ערוך (סי' רנו סעיף ד, וסי' שיח סעיף ד) העתיק דברי הרמב"ם, שאם בישל תבשיל שאינו מבושל כל צרכו במאה אחוז, חייב משום מבשל. מרן פסק כהרמב"ם ולא כרש"י, ובפרט שכתב המאירי (בהקדמתו לספר בית הבחירה לאבות בדפ"ח עמוד נד) שרש"י פרשן ולא פסקן, אלא אם כן כתב ולענין הלכה כך וכך, או בתשובות בהלכה, אבל בפירוש הסוגיא נתכוין לפרש ולא לפסוק?

עירוי על ביצה רכה

טו. לפני כמה שנים היה חכם אחד שמסר שיעור במעלות, ואחד הנוכחים סיפר לי שכך התחיל את השיעור: ראיתי ביחזה דעת חלק ג' (סימן כב) שהרב כתב איזו תשובה להקל, ולפי דעתי מי שמיקל בזה חייב סקילה, חייב חטאת! כולם ישבו מבוהלים... יש שם קצת אברכים אבל רובם בעלי בתים. והמשיך: אסביר לכם למה אני מתכוין, אדם לקח ביצה רגילה, וביום ששי עירה עליה מים ורתחים מהברז, עד שנעשתה ביצה קצת רכה הראויה לאכילה, ובשבת הוא רוצה לחזור על פעולת העירוי כדי לחמם אותה. יש מחלוקת האם עירוי מבשל או לא, ואיכא למאן דאמר בירושלמי (שבת פ"ג ה"ה) שעירוי דינו ככלי שני שאינו מבשל, אבל להלכה מרן השלחן ערוך (סימן שיח סעיף י) פסק שאסור ליתן תבלין - כמו פפריקה וכדומה שאינה מבושלת - בקערה ולערות עליהם מכלי ראשון, כי עירוי מבשל כדי קליפה, והתבלינים דקים כקליפה, וכשמעירים עליהם מים חמים הם מתבשלים.

עירוי אחר עירוי

טז. והנה מי שעירה מים חמים על ביצה עד שהתבשלה מעט, ובשבת רוצה לחמם את הביצה, להשרות את הביצה במים רותחים זה ודאי אסור, אבל רוצה לחזור על פעולת העירוי שעשה בערב שבת. מרן זצ"ל פסק להתיר לשוב ולערות עליה מים חמים, וכתב שביצה רכה יש לה דין יבש, ואין בישול אחר בישול כלל. בא אותו חכם ואמר: זו טעות! הלא הרמב"ם כתב שמה התבשיל לא נתבשל כל צרכו, וגומר את בישולו, חייב משום מבשל. וציטט כמה לשונות של ראשונים הסוברים כך. ולפי זה גם כאן חייב משום מבשל! פגשתי את החכם הזה ואמרתי לו, במחילה מכבוד תורתך - דברייתא אתו בעדינות - קודם כל למה אתה מדבר כך בפני ציבור,

אותו אחד ממקסיקו שהוציא את הפשקווילים, אחר כך ידעתי מיהו, הוא כתב על מרן זצ"ל בספרו, ראיתי כאלו שצועקים ומכרכרים בעוז שלא לענות 'ברוך הוא וברוך שמו' על ברכות שיוצאים בהן ידי חובה. ותמוה מאד, הוא רוצה לחלוק גם כאן, בבקשה, אבל למה במילים האלו!?

⁷ כשמרן זצ"ל בייע אומר (ח"ג חתומי"ס ד אות ה, וח"ו חתומי"ס כ"ט אות ב, ועוד) כתב שרש"י הוא מפרש ולא פוסק, היו כמה שכעסו, איך אפשר לומר כך על רש"י רבן של ישראל. אבל מה הם רוצים, כך כתב כבר המאירי! וכן כתב הדרשה (סי' רסד א"ד, וח"ו ס"ס ס"א א"ט), וזכה לכיון למאירי. ועל כל פנים כיון שיש בזה מחלוקת הפוסקים, רש"י היקל והרמב"ם החמיר, מותר לומר לגוי שישים את תבשיל כמאכל בן דרוסאי על הפלאטה ויגמרו את בישולו.

לכן מרן זצ"ל לא עמד כל כך על רש"י בסוגיא, היה מסביר את דבריו למה אמר כלומר וכו', אבל לא התעכב הרבה, חבל על הזמן, עדיף להתקדם לדברי הרמב"ם נושאי כלים ושאר הפוסקים, בזה היה מתמקד יותר. לא אהב את השיטה של חכם בן ציון לדקדק כל כך ברש"י, מרן דגל בזה שיש ללמוד ראשונים נוספים, וללמוד משנה למלך ומחנה אפרים ושאר אחרונים.

ודבר שני אתה טועה, הרב דיבר על ביצה שכבר הגיעה לגמר בישולה מה שיכול להיות על ידי עירוי מכלי ראשון, ולכן רק באותו אופן של עירוי מכלי ראשון מותר לשוב ולחממה, כי לא תוסיף להתבשל יותר, ומה הדימוי למאכל בן דרוסאי שגומר את בישולו?!⁸ [אותו חכם מרבה לדבר על עיון ושיעורים מעמיקים, והוא עצמו טועה הרבה דוקא בעיון. ועוד לדבר כך על מרן כשהוא עצמו אינו מעיין. ובחזו"ע שבת ד' (עמ' 56ט) הוסיף דטוב לחממה ע"י כלי שני. וכתב בן בלשון "וטוב", שהוא חומרא טובה, אך לא מעיקר הדיון, שהרי בתבשיל יבש כתב מרן סי' שיש סעיף ד', שאין בישול אחר בישול. ועיין בגמ' מסכת ביצה (ג.) שמבואר, שביצה נקראת אוכל ולא משקה. וכן כתבו בשו"ת חת"ס (זו"ד סי' יט), ובשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' שנה), וכ"כ האור שמח (בפ"ח מהל' טומאת אוכלין ה"א). ורוב בני אדם אוכלים את הביצה אחרי העירוי מכו"כ, וממילא חשיב נתבשל כל צורכו.

עירוי רותחין על ביצה

וכן כותב בשו"ת ציץ אליעזר חלק י"ח (סי' לב) שביצה כזו נקראת מבושלת כל צרכה, כיון שהרבה בני אדם אוכלים אותה בשופי גם כשהיא רכה. ואם רוצה להקשותה נקרא מצטמק ויפה לו. ומה שהוסיף לטעון, דאף שאוכלים ביצה כזו שעירו עליה רותחין, זה לא מפני שנחשב כנתבשלה כל צרכה, אלא שהרי בלאו הכי אוכלים ביצה חיה. ולכן כתב: "ובדאי" שייך איסור בישול בשבת בדבר שרוב בני אדם אוכלים אותו בלא בישול גמור. עכ"ל. הנה הוא תמוה מאד, דמה שטען שהביצה נאכלת כמות שהיא חיה, זה אינו נכון, שהרי אין אוכלים ביצה חיה בסעודה, אלא שיש הגומעים אותה בשביל צלילות הקול וכדו', אבל אין אחד בעולם שיאכל ביצה חיה בסעודה. ורק ביצה רכה אין הכי נמי ראויה לאכילה. ואחר שעירו עליה רותחין נאכלת כמו שאר אוכל. וראיה לזה, מדיון בישולי גויים, שמבואר בשלחן ערוך (זו"ד סי' ק"ג סעי' יד) שאף על פי שביצה ראויה לגומעה חיה, אם בישלה עובד כוכבים, אסורה. ע"ש. ומשמע דאף שלפעמים אוכלים ביצה חיה, אין זה דרך רוב העולם, ולכן נחשב כדבר שלא נאכל כמות שהוא חי, ושייך בו בישול. אולם כאשר מערים עליו מכלי ראשון, כבר נחשב כמבושל קצת. ומה שחידש שכל דבר שרוב בני אדם אוכלים אותו ללא בישול גמור, עובר איסור בבישול, זה אינו, שהרי כתב הרמב"ם (פ"ט ה"ג) "המבשל דבר שהוא מבושל כל צרכו או דבר שא"צ בישול כלל פטור". נמצא שכאשר עירו על הביצה רותחין מכלי ראשון, ונעשית ביצה קצת רכה, נחשב שיתר אין צריך בישול. ואם עושים אותה ביצה קשה, רק זה בגדר מצטמק ויפה לו. ולכן כאשר חוזרים ועושים בשבת את אותה פעולה שנעשתה בביצה מערב שבת, ואינה מתקשה יותר, אין לאסור.

טועמיה חיים זכו

זי. כאמור, על ידי גוי מותר לגמור בישול של תבשיל כמאכל בן דרוסאי, כגון שבביל שבת לקח את סיר החמין מהפלאטה והניח אותו על השיש, וטעם מעט מהחמין, וכשאכל מהתפוח אדמה הרגיש שאינו מבושל לגמרי, הדין הוא שאסור לו להחזיר את הסיר על הפלאטה, כי בכך הרי הוא גומר את הבישול, ואפילו שכבר נתבשל יותר מחצי בישול וזה קצת טעים, אבל לא התבשל לגמרי ואסור להחזירו לפלאטה. ואם יש לו שפחה גויה יכול לומר לה, תחזירי את הסיר לפלאטה כדי שהחמין יסיים להתבשל, כי הפוסקים חולקים ביניהם אם מותר לגמור בישול של תבשיל כמאכל בן דרוסאי, ואמירה לגוי שבות, וספק דרבנן לקולא.

התנערי מעפר קומי

יח. עוד נפקא מינה, מי שהלך ברחוב בשבת ונשבה רוח חזקה - זה מוזר שהשבונו בחודש סיון היו רוחות וירד גשם, - והעניפה לו את הכובע, והתלכלך מאבק, אם יכנס עם כובע מרופט לבית הכנסת יגידו לו, איך אתה הולך ככה... או שנפל וכל החליפה שלו התמלאה אבק, ובפרט אם הוא תלמיד חכם או מגיד שיעור שלא מתאים שישאר כך (עי' שבת קיד.). הדין לנו הספרדים שמוותר לקחת מברשת בגדים ולנקות את הכובע והחליפה מאבק, ואם אין לו מברשת יקח במטפחת או ביד. ומה שאמרו בגמרא שבת (קמז.) המנער טליתו בשבת חייב חטאת, ובלבד שהבגד חדש, שחור, ומקפיד עליו שיהיה נקי. לרש"י (ד"ה המנער) מדובר שהבגד התלכלך באבק או בעפר, וכמו שנאמר "התנערי מעפר קומי" (ישעיהו נב, ב), והרמ"א (סימן שב סעיף א) חשב לדבריו, וכן כתבו האליה רבה (סק"א), הבית חדש (סימן שב), הח"י אדם (כלל כב סעיף ט), והמשנה ברורה (סימן שב סק"ו). אולם לתוספות (ד"ה המנער) והרא"ש (פכ"ב שבת סימן ג) בגמרא מדובר בניעור בגד מטל שנפל עליו, אבל בניעור אבק או עפר אין איסור. וכן כתבו רוב הראשונים, הרשב"א (ד"ה המנער), הר"ן (ד"ב ע"א מדפי

⁸ צריך שיהיה תורת החילוק, וזאת על ידי שאדם יתפלל הרבה "חננו מאתך חכמה בינה ודעת". אחר כך באים בתמימות ואומרים: מה יש, מותר לחלוק, זו רכה של תורה!... היה אפילו אחד שאמר, וכי מרן זצ"ל לא חלק על בן איש חי? לכן גם הוא חולק. אבל מה אתה מדמה, מי אתה ומי מרן. וחזן מזה, תחלוק עם שכל ואל תדמה דימויים שאינם נכונים. וגם כן למה חולק תמיד על מרן, תמיד, למה.

ה"ף ד"ה גמל", המרדכי (סימן תמא), הראב"ד והרב המגיד (פ"י מהלכות שבת ה"ח). וכן פסק לנו מרן בשלחן ערוך (שם). להלכה אנחנו הספרדים קיבלנו הוראות מרן, והאשכנזים יוצאים ביד רמ"א.

הבן איש חי פסק שלא כהש"ע

[הבן איש חי חלק על מרן, ואסר לנקות הבגד מהעפר. וזה תמוה שחלק על מרן, הרי כתב בכמה מקומות שקיבלנו הוראות מרן. בהקדמה לילקוט טהרה סיפרנו על מוהר"ר עזרא עטייה, שתמה על הגר"ח שכתב בהרבה מקומות שלא כדעת מרן, והיה אומר בזה"ל: אטו בבגדאד לא קיבלו הוראות מרן. ואם כן איך הגר"ח פסק כך. ומרן זצ"ל היה תמה מאד על האור לציון שהצדיק בדרך כלל מנהגים שאינם על פי השלחן ערוך, ותפס תמיד כדברי הבא"ח, וכך היה אומר, תמה אני הלא חכם בן ציון שאול מעיד נאמנה על עצמו כי הוא תלמיד נאמן למוהר"ר עזרא עטייה, ותמיד מזכירו ואומר שהוא מורו ורבו המובהק, והלא אף הוא שמע תמיד מרבי עזרא איך שהיה תמה על רבנו הגר"ח שפסק שלא כדעת מרן, באומרו, וכי בבגדאד לא קיבלו הוראות מרן, ואם כן מדוע שיהיה חכם בן ציון מדעת רבו רבנו עזרא זצ"ל. [וצריך לדעת שרוב הדברים באול"צ נכתבו ע"י תלמידיו ובנו, שהיתה להם מגמה ברורה להתבדל מפסקי מרן זיע"א, וברור דלאו מר בריה דרבינא חתים עליה (וכן כתב בבי"ח ח"ט הא"ח ס"ס קח)].

פתירה במשנה ברורה

ט. אשכנזי שנפל לו הכובע והתלכלך, יכול לבקש מספרדי, תשמע, לך זה מותר, נתקה לי... ואם יאמר לו, וכי אני עבד שלך?... ישיב, גם כשאתה תצטרך אותי אעשה לך מה שמותר לי, 'שמור לי ואשמור לך'. להלכה מותר לספרדי לנקות הבגד מהאבק. והשאלה האם אשכנזי שאסור לו לנקות מאבק, יכול לומר לגוי שיניקה לו? כתב המשנה ברורה (סי' שב סק"ו) שמותר, כי זה דבר השנוי במחלוקת הפוסקים, והוסיף וכתב: ובפרט שיש לפעמים משום כבוד הבריות בזה. כלומר שמהדין גם אם נמצא לבדו ולא שייך כבוד הבריות, יש להקל לומר לגוי. ומה שכתב כאן המשנה ברורה שבאמירה לגוי יש לסמוך על המקילים, הרי זה כדברי החיד"א הנ"ל, וזה סותר למה שכתב בביאור הלכה (הובא לעיל אות יב) שצריך עיון אם לסמוך על החיד"א. מי שיש לו תשובה על סתירה זו שישלח לי. בכל אופן כך כתב לאשכנזים, אבל אנחנו הספרדים לא צריכים להגיע לזה, כי גם ליהודי מותר לנקות את האבק.

הכנת סלט לאלתר

כ. עוד נפקא מינה, לדין טוחן בשבת, אתם יודעים שאנחנו הספרדים שמים לב על האוכל, "טועמיה חיים זכו", ומכינים סלט עם חתיכות דקות, כי חתיכות גדולות זה לא טעים. בגמרא (שבת ע"ד) אמר רב פפא, האי מאן דפריס סילקא - החותך את הירק דק דק - חייב משום טוחן. ומרן הבית יוסף (סימן שפא) הביא את דברי הרשב"א (ח"ד סימן עה), שאם חותך את הירק דק דק לאלתר, מותר. בשבת בבוקר אשה שידעת שבעלה מגיע בדרך כלל מבית כנסת בשעה עשר וחצי, צריכה להכין את הסלט סמוך לסעודה ממש, ולכל היותר עד חצי שעה לפני כן.

הדין בדיעבד

כא. לפעמים קורה שהבעל חוזר מבית הכנסת ורואה שהשלחן לא מוכן, לא סלט ולא שום דבר, איפה אשתו? היא ישנה, 'קסלנה'... וכי יצעק עליה? ח"ו, ויותר לה משום שלום בית. מי שמתחתן צריך לדעת שכך מצליחים בחיים, על ידי ויתור והתאפקות. מה יעשה בינתיים? יקח חק לישראל וילמד, או יקרא שנים מקרא ואחד תרגום. ואם כבר קרא, ילמד רש"י, או רמב"ן, או אור החיים על הפרשה. יום אחד הגיע וחיתכה לו הפתעה, הוא רואה את אשתו ערה, השלחן ערוך, כל הסלטים מוכנים, מה קרה? בדרך כלל עד שהיא קמה... אמרה לו, היום קמתי מוקדם בשעה שש, הילדים ישנו ולא הפריעו לי, ותראה מה הכנתי לך, איזה סלטים... מתי הכנת את זה? בשעה שבע. אבל עכשיו השעה עשר וחצי, עברו יותר משלש שעות, אסור לאכול את זה! מה עשית? אומרת לו, גם קמתי מוקדם, גם טרחת, וגם אסור לאכול, מה יהיה? זה שלום בית... רבותי, אם באמת זה היה אסור, 'אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'" (משלי כא, ל). אבל להלכה זה מותר. ואם יש לו בבית שפחה גויה, יכול לומר לה שתעשה סלט אפילו שלא לאלתר. אי"ה בשיעור הבא נמשיך את ההלכה הזו. - עבר הגהת מרן הראש"ל שליט"א -

⁹ בשבת וביום טוב מותר להשתמש בסלייר, ובלבד שיעשה סלט ולא ימשוך את החוט הרבה פעמים עד שיהיה ממש רסק. ואין לחוש לעובדין דחול, ואחת הסיבות על פי מה שכתב הריב"ש (סי' קפז) לחלק בין דברים הנעשים הרבה ביחד, שבזה שייך עובדין דחול, לדברים הנעשים לצורך שעתו (וראה עוד בילקוט יוסף י"ט עמ' רסח והלאה). והוא הדין שמוותר להשתמש בשבת ב"קוצץ ביצים", שיש בה ארבע סכינים והוא מעביר את הביצה ונעשית ארבע פרוטות, ולדברי הריב"ש גם בזה לא שייך עובדין דחול, מי יכול לחלוק על הריב"ש שהיה אחד הראשונים תלמידו של הר"ן. ובלבד שיחתוך לאלתר.